

EYLÜL 1973
Cilt: XII Sayı: 5

MADEN MÜHENDİSLERİ
ODASI

Adına Sahibi
Murat TURAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
ve Yayın Kurulu Sekreteri
Ragıp GÜNGÖREN

Yayın Kurulu Başkanı
Ömer ONVER

Yayın Kurulu

Ali AKAR
Ali İhsan ÖZTÜRK
İşıl SEPKİN
Alâettin HAMAMCIOĞLU
Turhan ARMUTÇU

İdare Yürü

Selânik Caddesi 19/3
Ankara -P.K. (254 Kızılay)
Tel: 2510 80

REKLAM TARİFESİ

	Sayı	Yıllık
Arka dış kapak	2000	10000
ön iç kapak	1750	8752
Arka iç kapak	1500	7600
İç sayfalar	800	4000
Yarım sayfa	400	2000

- Dergimizdeki yazılar izinsiz ve kaynak gösterilmeden aktarılamaz.
- Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın geri verilmez.
- Yazılardaki düşünce ve inançlarla bunlardan doğacak sorumluluklar yazarlara aittir.
- Dergi iki ayda bir yayınlanır ve sayısı 20 TL. dir.

Basıldığı yer :

Ş a f a k M a t b a a s ı
Ankara — 1973

madencilik

Maden Mühendisleri Odası Dergisi

İçindekiler :

	Sahife
Mazıdağ Bölgesindeki Kalkerli Fosfatların Flotasyon ile Zenginleştirilmesi. Güven ÖNAL	1
Göçertmeli Uzun Ayakta Arına Dik Sarmanın Uygulanışı. Lütfi ÇALLI.....	9
Büyük Boyutlu Kömür Numunelerinin Yerde Mukavemet Deneyleri. Z.T. BİENIAWSKI ...	17
1968 - 1970 Altın Piyasası. David WILLIAMS	27
Fransız Kömür Havzaları 1971 Senesi İşletme İstatistikleri. Çeviren: Tayfun EVERGEN.....	3f
Haberler—Yurtdışı :.....	47
Japonya'nın Ham Madde Temin Politikası. Yalçın TOK	47
Diğer Yurtdışı Haberler.....	49
Yeni Yayınlar.....	53
Metal ve Maden Haberleri.....	55

Kapak resmi :

Cumhuriyet öncesi
Zonguldak Havzasından
Görünümler

Okurlarımıza

Sayın Okurlar,

Sizlere bu sayımızda beş adet yazı ve çeşitli yurt dışı haberleri sunmaktayız. Değerli okuyucularımızın dergimizi eleştirmeleri, çalışmalarımızda büyük yararlar sağlayacağına inanıyoruz.

«Göçertmeli Uzun Ayakta Arına Dik Şaşmanın Uygulanışı» konulu yazı göçertmeli uzun ayak çalışmalarında domuzdamı tahkimatından önce uygulanan ve tavandan kavlak düşmesini ve posta akıntısını önleyen iki sistemden biri olup arına dik sarma ve paralel kamalama sistemini açıklamaktadır.

«Büyük Boyutlu Kömür Numunelerinin Yerinde Mukavemet Deneyleri» konulu çeviri, özel likle oda - topuk metodu ile kömür çıkarmada emniyetli ve ekonomik çalışmalar için neticeleri oldukça gerekli olan deneyleri ele almakta, kenar uzunluğu 2 m. olan kare kesitli ve değişik yükseklikte kömür numuneleri üzerine uygulanan deneyler açıklamaktadır.

«Fransız Kömür Havzaları 1971 senesi İşletme İstatistikleri» konulu çeviri, 1971 yılında Fransa Kömür İşletmeleri ile ilgili muhtelif neticelerin istatistiki bir dökümünü vermektedir.

«1968 — 1970 Altın Piyasası» konulu çeviri Altını dünya ekonomisini anlatmakta ve 1968 — 1970 yılları arasındaki altın piyasasındaki gelişmeler ile bunların ekonomik analizini yapmaktadır.

«Mazıdağ Bölgesindeki Kalkerli Fosfatların Flotasyon ile Zenginleştirilmesi» konulu araştırmada, Mazıdağ Bölgesindeki taşı fosfat cevherini zenginleştirmek üzere yapılan ve kalkerli yüzdürülüp fosfatı bastırmayı hedefleyen flotasyon deneylerinde, tane boyutu, kollektör cinsi, pH değeri, pülp katı oranı ve pülp ısısının etkileri incelenerek optimum koşullarda, % 29,75 P₂O₆ tenörlü ve % 84,6 randımanlı fosfat konsantresinin elde edilmesi anlatılmaktadır.

Yurt dışı haberler bölümünde «Japonya'nın Hammadde Temin Politikası» konulu bir çeviri yer almaktadır.

Saygılarımızla,

YAYIN KURULU

Başyazı

Yeraltında çalışan teknik personelin yıllarca süregelen ekonomik sorunlarını daha önceden olduğu gibi bu kez de yetkili makamlara duyurabilmek amacıyla sorun bir komisyonca incelenmiş ve hazırlanan rapor ilgili Genel Müdürlerin görüşüne takdim edilmiştir.

Komisyon üyeleri ve Yönetim Kurulumuz, T.K.İ. Genel Müdürü Sayın Behzat Firuz, Etibank Genel Müdürü Sayın Nezih Berkkan, M.T.A. Enstitüsü Genel Direktörü Sayın Doç. Dr. Sadrettin Alpan ve Maden Dairesi Başkanı Sayın Atillâ Aybay ile yaptıkları görüşmelerde konu ile ilgili oldukça olumlu neticeler alınmıştır.

Sorun ilgili Bakanlıklara intikal ettirilme safhasına gelmiş olup hazırlanan rapor aşağıda üyelerimizin bilgilerine aynen sunulmuştur.

Raporun hazırlanmasında kıymetli mesailerinden fedakârlık ederek bizlere yardımcı olan Komisyon üyelerinden;

Komisyon Başkanı Sayın Hasan Mumcu

» Üyesi » Kemal Koçkan
» » » Çelik Tekin
» » » Çetin Onur'a

teşekkür ederiz.

YÖNETİM KURULU

RAPOR

YERALTINDA ÇALIŞAN TEKNİK PERSONELİN
SORUNLARI İLE İLGİLİ RAPOR

ÖZET :

Yeraltı işletmelerinin insan sağlığı ve tehlikeye yönünden çok ağır şartları olduğu gözönünde bulundurularak yeraltında çalışan işçiler diğer endüstri alanlarında çalışan kişilerden farklı işleme tabi olmuşlardır. Yazıda, bu farklılığın aynı şartlarda çalışan yeraltı teknik personeline de uygulanması önerilmiştir. Bu suretle, yeraltı teknik personelinin de geleceğine hiç olmazsa maddi yönden endişe ile bakmaması ve huzur içinde çalışması sağlanmış olacaktır.

İsteklerin haklı ve makul ölçüde olmasına bilhassa dikkat edilmiştir. Yeraltında çalışan teknik personelin vergiden muaf tutulmaları, ferdi kaza sigortalarının yaptırılması ve iş kazaları veya meslek hastalıkları sonucu tam işgöremzliklerinin vukuunda tam maaşla emeklilik hakkının tanınması gibi hususları kapsamaktadır.

I — TANIM

- 1.1. Maden Mühendisliği kavramı,
- 1.2. Çalışma koşulları.

II — ÖNERİ VE GEREKÇELER

- 2.1. Vergi muafiyeti ve gerekçesi,
- 2.2. Yıpranma tazminatı ve gerekçesi,
- 2.3. Ferdi kaza sigortası.

III — NETİCE

IV — EKLER

I — TANIM

- 1.1. Maden Mühendisliği kavramı :

Maden Mühendisliği yeraltı kaynaklarımızı en ekonomik bir biçimde üretime geçirmek, bunun için gerekli detay ve yatırım projelerini tanzim etmek gibi asli görevlere sahip bir mühendislik dalıdır.

Son yıllarda ihtisaslaşmanın getirdiği bir sonuç olarak maden mühendisliği arama, cevher hazırlama ve izabe gibi konuları daha geniş kapsamlı olarak, içirme durumuna gelmiştir.

- 1.2. Çalışma Koşulları :

Aşağıda öneri ve gerekçeler bölümünde belirtileceği üzere önerilerimiz daha çok yeraltında çalışan ve üretimle direkt ilişkili olan üyelerimizi ilgilendirdiği için çalışma koşulları, onların çalışma koşulları olacaktır.

Yeraltında çalışan üyelerimiz herşeyden evvel büyük bir işçi kütlesine hitap etmektedir. Bu nedenle üretim hedeflerinin gerçekleştirilmesi yanında, ilgili işçi sağlığı ve iş güvenliği konularını gerektiği biçimde yerine getirme durumundadırlar. Bu durum vicdani sorumluluğun yanında yasal sorumluluğu en katı biçimde getirmektedir.

Derin ocak işletmeciliği değişik hava basıncı, su, dolayısıyla rutubet, yanıcı • yakıcı, boğucu ve zehirleyici gazlar, göçük, mekanizasyonun getirdiği anormal gürültü, taş ve kömür tozu, yeraltı açık ve kapalı yangınlar ve benzerli olaylarla karşı karşıya kalma zorunluluğu getirir.

Bu etkenlerden değişik hava basıncı, kulak ve solunum yollarının ve de düşünce, merkezinin kısmen tahribine, aşırı rutubet her zaman için romatizmal hastalıkları, gazlar göz

ve solunum yolu aksaklıklarını, gürültü¹ sinir sisteminin bozulmasını, göçük genellikle ölümü, taş ve kömür tozları pnömokonyoz deniren ve tıbbın maalesef henüz çözümleyemediği hastalıkları getirir.

5 - 10 yıl gibi bir zaman yeraltında çalışıp da yukarda adı geçen hastalıklardan herhangi birine yakalanmamak imkânsızdır.

Bütün bunların dışında en az 4 saat süren ocak turnelerinde başyukarı ve başaşağı iniş çıkışlarda normalin üstünde bir efor sarf etmek gerektiğinden kalp büyümesi ve tansiyon artışları gibi hastalıklar da her zaman rastlanan bir olay haline gelmiştir.

Bütün dünya madenciliğinde gerekli sıhhi ve teknolojik tedbirler alınmış olmasına rağmen yeraltında çalışan madencinin yıpranmasının önüne geçmek olamamıştır.

Ayrıca eleman sayısının ihtiyacın çok altında oluşu üyelerimizin 24 saat işten sorumlu oluşunu, bu da gecede en azından 5-10 defa telefon görüşmesini ye bazen uykudan kalkıp ocağa girişi, dolayısıyla dengesiz ve sınırlı bir yaşamı getirmektedir.

II – ÖNERİ VE GEREKÇELER :

11.1. Vergi muafiyeti ve gerekçesi

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 23/3 maddesiyle yeraltı işçilerine tanınmış olan vergi muafiyetinin, yeraltında çalışan teknik elemanlara uygulanmasını özellikle önermekteyiz. Bu konudaki kanun değişikliğinin de adı geçen kanundaki «yeraltında çalışan işçiler» deyiminin «yeraltında çalışanlar» şeklinde belirtilmesiyle düzeltileceği kanısındayız.

Bu konuda Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun, Garp Linyitleri İşletmesi Müessesesinin 1970 yılı faaliyet raporunun 7 sayılı temermisinde, ayrıca Ereğli Kömürleri İşletmesi Müessesesi için 1971 yılı temennilerinde sadece yeraltında çalışan teknik elemanlara yeraltında çalıştıkları sürece uygulanmak üzere işçilere tanınan vergi muafiyetinden aynı şekilde faydalandırılması önerilmektedir.

İşçisiyle aynı şartlarda çalışan teknik elemanın vergi muafiyetinden istifade edememesinin nedeni kadrolu memur oluşu olmamalıdır. Bu konuda işçi memur ayırımının kesinlikle kaldırılmasını yukardaki nedenlerle önermekteyiz.

Yeraltına giren teknik personelin aldıkları üç/etlerin değişik olduğu ve zaman zaman değişeceği de düşünülerek bu önerimizin yüklediği mali şarjı tesbit etmek mümkün görüle-

memektedir. Bununla beraber bu haktan istifa edebilecek teknik eleman miktarının takriben 400 olacağı kanısındayız.

II. 2. Yıpranma Tazminatı

Yukarda çalışma koşullarında anlatıldığı üzere yeraltındaki teknik elemanların kendine özgü problemlerinin olduğu açık olarak ortaya konulmuştu.

Bu konuda her ne kadar yan ödemelerle birlikte verilen iş güclüğü zammı mevcutsa da bunun tatmin edici olmadığı ve sistematiğe dayanmadığı karamame etüdü edildiği zaman açık olarak görülmektedir. Örneğin süt endüstrisi ve yem sanayii gibi müesseselerde çalışan teknik elemanla T.K.İ. ve Etibank gibi kuruluşlarda yeraltında çalışan teknik elemanın aldığı iş güclüğü zammı eşdeğerdedir.

Bunların dışında gene aynı yan ödemeleri alan havacılar ve denizaltıcıların aldığı uçuş ve dalış tazminatları devam etmektedir. O bakımdan iş güclüğü, iş riski ve eleman teminindeki güçlük zamları dışında yıpranma tazminatı önermekteyiz.

Bu tazminatın da;

a) Kazalanma veya meslekî hastalıklardan dolayı maluliyet halinde tam maaşla emeklilik hakkı tanınması,

b) Yeraltında geçen itibari hizmetlerin emeklilik hizmetleriyle birleştirilmesinde bu hizmetlerin de fiili hizmetmiş gibi kabul edilerek, ikramiyeden emeklilik kanunu hükümleri çerçevesinde hak sahibinin yararlandırılması biçiminde sözkonusu kanunda değişiklik yapılması,

şeklinde teknik personele bir olanak suretile gerçekleştirilebileceğini ümit etmekteyiz.

11.3. Ferdi Kaza Sigortası :

1954 yılına kadar maden işletmelerinde çalışan teknik personelin tümü müesseseleri tarafından ferdi kaza sigortası yaptırılır idi.

Bu, teknik elemanın mesleki zorluklar ve risklere karşı ailevi yönden bir teminatı olduğu için hertürlü kaza endişesinden uzak işine bağlı daha verimli ve kuşkusuz bir yönetici olarak çalışma olanaklarını yaratırdı.

Bu hakkın ihyası konusunda Başbakanlık Yüksek Murakabe Heyetinin çeşitli raporlarında buna ait ısrarlı temenniler bulunmasına rağmen bu teminat teknik personele getirilememiştir.

Her ne kadar Borçlar Kanununa göre 657 sayılı Kanun kapsamında çalışan teknik ele-

manların kazalanmaları halinde işverenin bir tazminat ödeme yükümlülüğü var ise de bu tazminat çalışma süreleriyle ters orantılı olduğundan ve çok küçük miktarlarla ödendiğinden tatmin edici bir sonuç vermemektedir. Kaldı ki bu gibi hallerde teknik personelin kazalanması dolayısıyla büyük bir mahrumiyet içersine düşmüş bulunan aile efradının böyle bir tazminatın doğmasına kadar bekleme gücü olup olmayacağı da üzerinde önemle düşünülmesi gereken bir husustur. Bu hakkın doğması içinde kazalı ailesinin resen dava açması gerekmektedir. Böyle bir davanın sonuçlanması ise bir kaç yıl sürmektedir.

Kendilerinden ziyade ailesini düşünerek onların acılarını paylaşmak ve yarına olan güvensizliklerini kısmen olsun ortadan kaldırmak amacıyla ferdi kaza sigortasını asgari bir tedbir olarak öneriyoruz.

Bu ferdi kaza sigortasının bütün teknik personel için, bugünkü imkânlar gözönünde bulundurulacak şekilde 100.000,— TL. olması uygun mütalâa edilmektedir.

III — NETİCE

Yukarda arz ve izahına çalıştığımız koşullar yeraltında çalışan teknik personelin daima maruz kalmakta olduğu risklerin tipik örneklerinden bir kaçıdır. Bundan ötürüdür ki bütün dünyada madencilere özel olanaklar sağlanmakta ve bunların maddi güçleri en üstün düzeyde tutulmaya çalışılmaktadır.

Madenciliğin memleket ekonomisindeki önemli yeri herkeze bilinen bir gerçektir. Ulusal kalkınmada en büyük katkının kendisinden beklendiğinin bilinci içinde azim ve feragatle çalışmakta olan Maden Mühendislerine yukarıda önerilen olanaklar sağlandığı takdirde yarının endişesinden uzak belli ölçüde bir refah ortamı yaratılmış olacaktır.

EK 1.

Yukardaki konularla ilgili Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun EKİ 1971 yılı teminleri :

— Madenciliğin ağır hizmetlerden sayılması, bilhassa yeraltında görev alanların, dışarı işlerde çalışanlara oranla daha rizikli hizmetler ifa etmesi nedeniyle, yeraltı hizmetlerinin daha düzenli görülmesini, kazaların asgariye indirilmesini, iş yerleri itibarıyla kaymaların önlenmesini temin amacıyla, sırf yeraltında çalışanlara çalıştıkları sürelerce uygulanmak üzere işçilere tanınan vergi muafiyetinden, kadrodan maaş alan kişilerin de yararlandırılması ve bu hususta «Gelir Vergisi» Ka-

nununda gerekli düzeltmenin ilgili mercilerce yaptırılması,,

— Maden işletmelerinin çalışma koşullarının arz ettiği özellik nedeniyle, yeraltı ve yer üstünde çalışan kişiler her an çeşitli risklerle karşı karşıya olup, işçiler, tabii oldukları sigorta mevzuatı dahilinde sigortanın verdiği teminat içinde buldukları halde, kadrolu personel ve bilhassa işe yeni girmiş olanlar, bu teminatın tamamen dışında olduğundan, bu teminatsız durum tehlikeli işlerde çalışanların çalışma güç ve verimlerini etkilemekte ve bu gibi yerlere personel teminini güçleştirmekte olduğundan, bu çeşit işlerde çalışanların çalıştıkları müesseselerce sigortalanabilmeleri hususu üzerinde durulması 657/1327 sayılı Kanunun «Sosyal haklar ve yardımlar» la ilgili kısmındaki 188. maddesinin bu yönde çalıştırılmasını temin yönünden ilgili mercilerce tedbir alınması, temenni ve tavsiye olunur.

EK II

Üyelerimizin illere dağılışı :

Adana	10
Afyon	6
Amasya	4
Antalya	5
Ankara	582
Antakya	5
Artvin	19
Aydın	6
Balıkesir	17
Bolu	2
Burdur	1
Bursa	25
Çanakkale	5
Çorum	6
Denizli	9
Diyarbakır	43
Edirne	6
Elazığ	40
Erzurum	16
Eskişehir	17
Gaziantep	1
Giresun	1
İsparta	13
İstanbul	201
İzmir	40
İzmit	9
Kastamonu	10
Kayseri	6
Kırklareli	1

Konya	47
Kütahya	80
Malatya	5
Manisa	22
Maraş	1
Mardin	1
Mersin	10
Muğla	19
Ordu	1
Rize	1
Samsun	10
Siirt	1
Sakarya	2
Sivas	20
Tekirdağ	1
Trabzon	6
Uşak	4
Van	2
Yozgat	5
Zonguldak	240
Tokat	1
Tunceli	1
Urfa	6

Üyelerimiz ile ilgili genel bilgiler :

Maden Mühendisleri Odasının Kuruluşundan itibaren yıllara göre üye sayısı :

Yıl	Üye sayısı	Yeni kayıt
1954	297	—
1955	476	179
1956	520	44
1957	561	41
1958	618	57
1959	654	36
1960	717	63
1961	780	63
1962	867	87
1963	925	58
1964	1014	89
1965	1084	70
1966	1158	74
1967	1225	67
1968	1332	107
1969	1467	131
1970	1578	115
1971	1708	130
1972	1847	139
23.1.1973	1849	2